

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

Seduta tad-29 ta' April, 2008

Citazzjoni Numru. 2653/1999/1

Tessie Ellul u Joseph Ellul

Versus

Dr Astrid Camilleri

F'din il-kawża l-atturi qegħdin ifittxu għad-danni għax igħidu illi intervent kirurġiku magħmul mill-konvenuta fuq l-attriċi mar ħażin minħabba nuqqasijiet tal-konvenuta. L-atturi jgħidu illi fis-6 ta' Meju 1998 lill-attriċi saritilha operazzjoni fl-isptar *Saint Philip* mill-konvenuta. Minħabba ħtija, nuqqasijiet professjonali, negligenza, imprudenza, traskuraġni u nuqqas ta' sistema operatorju tajjeb tal-konvenuta, l-attriċi kellha tiddaħħal l-isptar *San Luqa* fejn saritilha operazzjoni mill-ġdid. Bi ħtija tal-konvenuta, u minħabba n-nuqqasijiet tagħha, l-attriċi ġarrbet diżabilità li ma tfieqx minnha fil-ġisem tagħha u wkoll ħsara psikoloġika.

Billi jgħidu illi għal dan taħti l-konvenuta, iżda għalxejn sejħulha biex tagħmel tajjeb għad-danni li ġarrbu, l-atturi fetħu din il-kawża u qegħdin jitolbu illi l-qorti:

1. tgħid illi l-konvenuta taħti għall-ħsara fuq il-persuna ta' l-attriċi u għad-danni kollha li ġarrbu l-atturi minħabba fl-operazzjoni li l-konvenuta għamlet fuq l-attriċi fis-6 ta' Mejju 1998;
2. tillikwida dawn id-danni; u
3. tikkundanna lill-konvenuta tħallas id-danni hekk likwidati flimkien ma' l-ispejjeż, fosthom dawk ta' l-ittri interpellatorji tat-8 ta' Jannar 1999 u ta' l-24 t'Ottubru 1999 u ta' l-ittra uffiċjali tal-31 ta' Mejju 1999, u l-imgħaxijiet legali.

Il-konvenuta ressqet l-eċċezzjoni illi hi ma taħti għal ebda ħsara jew danni li l-attriċi tgħid li ġarrbet minħabba l-intervent kirurġiku li għamlitilha l-konvenuta, u li f'dak l-intervent il-konvenuta mxiet bil-għaqal li trid il-liġi.

Sabiex igħinha bil-fehma tiegħu dwar kwistjonijiet mediċi u kirurġiċi, il-qorti b'dikriet tas-6 ta' Marzu 2001¹ ħatret lit-Tabib Kirurgu Victor Griffiths bħala espert mediku. Billi l-espert mediku kien jeħtieġ l-għajnuna ta' ġinekologu, il-qorti b'dikriet ieħor ta' l-24 ta' Jannar 2002² ħatret għal dan il-għan lit-Tabib Ġinekologu Lino German. L-esperti ipprezentaw ir-rapport tagħhom³ fit-12 ta' Frar 2004 u ħalfuh fil-5 u fis-6 ta' Lulju 2004⁴. Wara li nħalef ir-rapport l-atturi b'nota tat-3 ta' Jannar 2005⁵ għamlu mistoqsijiet lill-esperti u dawn wieġbu fis-27 ta' Jannar 2005⁶. Saru wkoll mistoqsijiet lit-Tabib Kirurgu Victor Griffiths mill-konvenuta b'nota tas-17 t'Awissu 2006⁷, u l-espert wieġeb għal dawn il-mistoqsijiet fis-6 t'Ottubru 2006⁸.

Il-fatti li waslu għal din il-kawża seħħew hekk:

Fl-1994 lill-attriċi kienet saritilha operazzjoni għat-tneħħija ta' l-uteru (*hysterectomy*), għalkemm ma tneħħewlhiex ukoll l-għenieqed tal-bajd (*ovaries*). Dak l-intervent kien sar mill-Kirurgu Neville Montanaro Gauci, megħjun mill-

¹ Fol. 27.

² Fol. 115.

³ Foll. 422 et seqq.

⁴ Fol. 437.

⁵ Foll. 441 et seqq.

⁶ Foll. 457 et seqq.

⁷ Foll. 510 et seqq.

⁸ Foll. 512^a et seqq.

konvenuta li hija ġinekologa. Fl-1998 l-attriċi ħasset xi uġigħat u għalhekk marret għand il-konvenuta fi klinika privata. Wara li l-konvenuta għamlitilha xi eżamijiet, fosthom *ultrasound scan*, sabitilha ċistijiet mal-għenieqed. Billi beżgħet illi dawk iċ-ċistijiet setgħu kienu kanċer, il-konvenuta kienet tal-fehma illi kellhom jitneħħew b'kirurġija – *bilateral salpingo-oophorectomy*. L-atturi kieku xtaqu illi l-intervent isir fl-isptar *San Luqa*, iżda, minħabba l-listi ta' l-isptar, l-intervent ma setax isir qabel xi xhur, u l-konvenuta kienet tal-fehma illi ma kellhomx jistennew daqshekk. L-intervent għalhekk sar fl-isptar *Saint Philip* fis-6 ta' Meju 1998.

L-intervent sar mill-konvenuta bil-għajnuna tal-Kirurgu Ġinekologu Charles Savona Ventura, li dak iż-żmien kellu aktar esperjenza mill-konvenuta.

Meta l-konvenuta fetħet żaqq l-attriċi b'dak li jissejjaħ *Pfannenstiel incision* – qatgħa trasversali – sabet illi fiż-żaqq kien hemm ħafna twaħħil (*adhesions*) ta' l-organi ma' xulxin u mal-ħajt tal-*pelvis*. Għalkemm kien mistenni li jkun hemm dak it-twaħħil, li ġeneralment jiffirma f'pazjenti li tkun saritilhom operazzjoni f'żaqqhom, bħal ma kienet il-*hysterectomy* li kienet saret lill-attriċi fl-1994, il-konvenuta sabet twaħħil aktar milli stenniet, u dan it-twaħħil ipprezentalha diffikoltà waqt l-intervent għax kellha tifred l-organi mwaħħlin – fosthom l-imsaren – sabiex tasal għall-għenieqed.

Bdiet mill-għanqud tax-xellug, u neħħietu wara li firditu mit-twaħħil ma' l-imsaren. Ġibdet ukoll xi likwidu mill-għanqud tal-lemin. Billi, iżda, sabet illi fl-organu li neħħiet ma kienx hemm kanċer, u li għalhekk ir-riskju għall-pazjenta minħabba d-diffikoltà mhix mistennija ta' l-intervent kien akbar mill-benefiċċju li kienet tiegħu bit-tneħħija tal-għanqud tal-lemin ukoll, il-konvenuta iddeċidiet li ma tkomplx bl-intervent. F'dan qabel magħha l-Kirurgu Savona Ventura. Għalhekk, wara li qiegħdet *redivac drain* biex jiġbed demm u fluwidi oħra minn ġewwa ż-żaqq, il-konvenuta għalqet il-pazjenta u hekk temmet l-intervent.

Il-progress ta' l-attriċi wara l-operazzjoni deher li kien normali; ma kienx hemm sintomi juru xi għawġ. Id-*drain* tneħħa għax ma baqgħux ħerġin fluwidi, u l-attriċi

ntbagħtet id-dar fil-11 ta' Mejju 1998, is-sitt jum wara l-intervent, kif hija l-prattika f'każijiet bħal dan.

Kollox deher miexi sew sakemm kmieni filgħodu fit-23 ta' Mejju 1998, sbatax-il jum wara l-intervent, l-attriċi ddaħħlet fl-isptar *San Luqa* bi brim qawwi u uġiġħ f'żaqqa u sintomi allarmanti oħra. L-ewwel dijanjosi wara li kienet eżaminata fid-Dipartiment ta' l-Emerġenza kienet ta' sadd fl-imsaren (*intestinal obstruction*). Raha ukoll ġinekologu iżda dan kien tal-fehma illi s-sintomi ma kinux juru xi kondizzjoni ġinekoloġika. Intbagħtet fid-Dipartiment tal-Kirurgija, fejn dak il-ħin kien responsabbli l-Kirurgu Michal Spiegowski, *Senior Registrar* fil-*firm* tal-Konsulent Kirurgu Anthony Zammit, u l-eżamijiet li sarulha hemm urew possibbiltà ta' infjammazzjoni madwar il-*pelvis*, u għalhekk saret dijanjosi oħra ta' appendiċite. Wara li komplew jiżviluppaw is-sintomi u bdiet tidher ukoll il-possibbiltà ta' infjammazzjoni fil-marrara (*cholecystitis*), sar *ultrasound scan* li eskluda dik il-possibbiltà. Eventwalment lill-Kirurgu Spiegowski deherlu illi l-attriċi kellha peritonite u li kellu jopera fuqha.

L-operazzjoni nbdiat madwar il-5.00 *p.m.* Il-qatgħa li għamel il-kirurgu din id-darba kienet vertikali u twila, li tagħti aċċess aħjar għall-organi li fuqhom kellu jopera. Billi deherlu illi kien hemm patoloġija ġinekologa wkoll, talab l-għajnuna tal-Kirurgu Ġinekologu Marcus Pace, dak iż-żmien *Senior Registrar* fid-Dipartiment tal-Ġinekoloġija, u t-tnejn li huma ħadu sehem fl-intervent skond l-ispeċjalizzazzjoni tagħhom. Bħal fil-każ ta' l-intervent li kienet għamlet il-konvenuta sbatax-il jum qabel, f'dan l-intervent ukoll kien hemm diffikultajiet minħabba t-twaħħil ta' l-organi. Madankollu, x'aktarx għax il-qatgħa vertikali tat aċċess aħjar minn dik trasversali li kienet għamlet il-konvenuta, lill-Kirurgu Pace seħħlu li jneħħi l-għanqud tal-bajd tal-lemin, li kien tħalla hemm mill-konvenuta, u neħħa wkoll dak li deherlu li kien xi fdalijiet mill-għanqud tax-xellug iżda li fil-fatt kien xaħam li ngabar fil-post.

Dik kienet il-parti ġinekoloġika ta' l-intervent. Fil-parti kirurġika, il-Kirurgu Spiegowski kien tal-fehma illi kien hemm tiċrita f'parti ta' l-imsaren (*perforated sigmoid colon*). Deherlu għalhekk illi kellu jaqta' u jneħħi parti mill-musrana; billi, iżda, l-intervent kien wieħed ta' emerġenza, u ma kienx hemm ħin biex il-musrana titthejja

minn qabel billi titnaddaf u titbattal minn ġewwa, ma setax iħnit flimkien iż-żewġt itruf li fadal. Għalhekk għamel dik li hija magħrufa bħala *Hartmann's procedure*: il-ħalq tal-parti ta' fuq tal-musrana – dik ġejja mill-istonku – ħarġu minn toqba fil-muskolatura abdominali biex il-musrana tbattal f'borża barra mill-ġisem (*colostomy*), u l-parti ta' isfel (*rectal stump*) – dik li twassal sa barra – għalaqha bi *staples* bil-ħsieb illi 'l quddiem, meta l-kondizzjoni tal-musrana tkun tippermetti, iż-żewġt itruf jerggħu jingħaqqdu f'intervent ieħor u hekk il-pazjenta terġa' tikseb il-funzjonijiet normali tal-ġisem.

Il-parti maqtugħa tal-musrana, twila disgħa u għoxrin ċentimetru (29 cm), intbagħtet fid-Dipartiment tal-Patoloġija għal eżami mikroskopiku. Dan l-eżami ma weriex it-tiċrita li kien deherlu li ra l-Kirurgu Spiegowski – *no obvious perforation site is identified* – u lanqas xi infjammazzjoni – *no evidence of inflammation or malignancy* – iżda kien hemm sinjali konsistenti ma' *diverticulosis*.

Hawnhekk għandu jingħad illi fir-rapport ta' l-esperti mediċi maħtura minn din il-qorti biex igħinuha ma jirriżultax ċar jekk it-tul ta' disgħa u għoxrin ċentimetru (29 cm) mill-musrana li ntbagħtet għall-eżami mikroskopiku kinitx it-tul kollu li tneħħa jew biss parti minnu, jew jekk tneħħietx il-parti kollha marida. L-esperti qalu hekk:

It-tul tal-*bowel specimen* (29 cm) hija qasira, imma dan aħna soltu nsibuh fir-rapport tal-patologu. X'aktarx li ma indikax sew kemm tul ta' *sigmoid* qata' u neħħa Dr Spiegowski.⁹

Aktar 'il quddiem, iżda, meta wieġeb għall-mistoqsijiet tal-konvenuta, it-Tabib Kirurgu Griffiths kompli fisser illi:

Dwar ir-rapport tal-patologu ta' *Saint Luke's Hospital* fuq il-materjal li rċieva u eżamina mill-operazzjoni ta' Dr Spiegowski, għandi ngħid li wieħed ma jistax ikun jaf jekk l-attriċi sofrietx xi perforament tal-musrana u jekk sarulhiex xi suturi fil-musrana. Dan kollu għaliex Dr Spiegowski għamel *partial colectomy* u għalhekk l-

⁹ *Fol.* 434.

ispecimen li ntbagħat lill-patologu huwa parti biss tal-musrana ta' l-attriċi.¹⁰

Fl-14 ta' Novembru 1998 sar l-intervent biex titneħħa l-*colostomy* u biex iż-żewġt itruf tal-musrana jerġgħu jitgħaqqdu flimkien (*reversal of Hartmann's procedure*). Dan l-intervent sar mill-Konsulent Kirurgu Anthony Zammit. Bħal fl-interventi ta' qabel, il-kirurgu sab diffikoltà kbira minħabba t-twaħħil ta' l-organi (*adhesions*), tant illi, minkejja l-ħila u l-esperjenza twila tiegħu, ma setax isib u jidentifika r-*rectal stump* tal-musrana illi kienet imwaħħla mal-bużżieqa ta' l-awrina b'mod illi, li kieku fittex li jifridha, seta' għamel ħsara kbira lill-pazjenta. Għalhekk ma kompliex l-intervent u l-*colostomy* kellha tifħalla fil-post. X'aktarx illi t-twaħħil ta' l-organi jsir agħar aktar ma jgħaddi żmien, u għalhekk x'aktarx illi l-attriċi jkollha tibqa' b'*colostomy* għal għomorha.

Għalhekk illum l-attriċi għad ma għandhiex il-funzjonijiet normali kollha tal-ġisem u x'aktarx illi ma hijiex sejra terġa' tiksibhom. Minħabba f'hekk, l-esperti maħtura mill-qorti huma tal-fehma illi għandha debilità li ma tfieqx minnha ta' sittin fil-mija (60%).

Għandu jingħad ukoll illi l-Konsulent Kirurgu Zammit xehed illi waqt dan l-aħħar intervent ra sutura – *stitch remnant* – tgħum fil-bużżieqa ta' l-awrina. Stqarr ukoll illi waqt dan l-intervent ġara li hu wkoll laqat l-imsaren superficjalment u kellu jħithom. F'dan il-kuntest tajjeb li jingħad ukoll illi l-esperti mediċi fir-rapport tagħhom qalu illi “dan l-incident [li tintlaqat il-musrana] jista' (u ġie li) jinqala' lil kwalunkwe kirurgu f'ċirkustanzi simili”¹¹.

Il-kwistjoni quddiem din il-qorti issa hi jekk għad-disgrazzja li seħħet lill-attriċi taħtix il-konvenuta. Effettivament, kif qalu l-esperti mediċi, “il-qofol kollu ta' din il-kawża jorbot ma' jekk waqt l-operazzjoni ta' Dr Astrid Camilleri fuq Tessie Ellul fis-6 ta' Mejju 1998 saritx xi ħsara lill-musrana”¹².

Kemm l-esperti mediċi fir-rapport tagħhom kif ukoll l-atturi fin-nota ta' osservazzjonijiet semmew xi nuqqasijiet li jgħidu illi hemm fil-mod kif imxiet il-konvenuta. Il-qorti sejra tqis dawn l-episodji wieħed wieħed, iżda tosserva illi

¹⁰ Foll. 512^b et seq.

¹¹ Fol. 431.

¹² Fol. 423.

I-kwistjoni ma hijiex biss jekk kienx hemm nuqqasijiet tal-konvenuta, iżda jekk kienx hemm ir-rabta kawżali biex tista' tgħid illi dawn in-nuqqasijiet – jekk kien hemm – wasslu għall-ħsara li garrbet l-attriċi.

L-ewwel osservazzjoni li saret mill-esperti kienet dwar it-tip ta' inciżjoni magħmula mill-konvenuta. Rajna illi biex tagħmel l-intervent għat-tneħħija tal-għenieqed il-konvenuta għażlet illi tagħmel inciżjoni orizzontali u baxxa – *Pfannenstiel incision*. Wara li qalu illi, fil-fehma tagħhom, il-konvenuta hija kompetenti biex tagħmel operazzjoni ta' dan it-tip, u illi d-deċiżjoni li ssir l-operazzjoni kienet ġustifikata¹³, u osservaw illi kien hemm diffikoltà mhix mistennija minħabba fil-kwantità ta' twaħħil (*adhesions*), l-esperti komplew iġhidu hekk:

Hawnhekk inħossu l-bżonn li ngħidu li fl-opinjoni tagħna Dr Astrid Camilleri u Dr Savona Ventura, malli rrealizzaw x'diffikultajiet straordinarji kellhom quddiemhom, kien imisshom jippruvaw li jkollhom aċċess aħjar għall-*operation site*, jew billi jestendu l-*Pfannenstiel incision* tagħhom, jew aħjar billi jżidu magħha inciżjoni vertikali adegwata. Ma għandna l-ebda xieħda li dan ippruvaw jagħmluh. Fil-fatt, minħabba dawn id-diffikultajiet tekniċi li kienu qegħdin iġibu riskji li ssir xi ħsara serja jekk jitkompla l-intervent, ma sar l-ebda tentativ biex jitneħħa l-għanqud tal-bajd tal-lemin u ġie deċiż li l-operazzjoni titwaqqaf hemm. Għalhekk iż-żaqq ingħalqet wara li ġie inserit *Redivac drain* (tubu għall-aspirazzjoni tal-likwidi), miżura meħtieġa u prudenti f'operazzjonijiet bħal dawn.¹⁴

Il-fatt illi l-inciżjoni ma tatx aċċess tajjeb u biżżejjed għall-organi li kellu jsir l-intervent fuqhom u dawk ta' madwar iżid il-possibbiltà illi waqt l-intervent jintlaqat xi organu bi żball. Din ma hijiex prova konkluziva illi tassew intlaqtet il-musrana; fil-fatt l-esperti mediċi setgħu jikkonkludu biss illi:

Dwar jekk saritx xi ħsara fil-musrana, ngħidu illi dan l-incident jista' (u ġie li) jinqala' lil kwalunkwe kirurgu f'ċirkostanzi simili. Biss ikolna nirrepetu r-rizerva tagħna li ma nafu la jekk saritx xi ħsara, la jekk sarx xi tentativ biex

¹³ Fol. 426.

¹⁴ Fol. 427.

il-ħsara tissewwa, u lanqas jekk dan it-tentativ sarx bix-xjenza u l-attenzjoni meħtieġa.¹⁵

Madankollu, il-fatt illi l-inċiżjoni setgħet saret aħjar meta tqis is-sitwazzjoni li dehret hekk kif infetħet iż-żaqq huwa fattur rilevanti illi l-qorti trid tqisu flimkien mal-fatturi l-oħra li sejr in jissemmew.

L-esperti komplew iġhidu illi, meta l-konvenuta sabet it-twaħħil ta' l-organi li ħolqilha diffikultajiet aktar milli stenniet, l-għaqaq kien jitlob illi jissejjaħ kirurgu speċjalizzat biex iġin:

Jekk mhux fil-bidunett bil-preżenza ta' l-*adhesions* ċertament setgħu nqalgħu diffikultajiet (ħsara serja bħal perforament ta' l-imsaren jew tal-bużżieqa ta' l-awrina li riedu jiġu msewwija) fil-kors ta' l-operazzjoni. Il-prudenza titlob li jkun hemm kirurgu intestinali jew *urologist* imdorri jkopri dawn l-emergenzi.¹⁶

Il-konvenuta dan ma għamlitux u, jekk tassew intlaqtet il-musrana waqt l-intervent li kompliet tagħmlu l-konvenuta, in-nuqqas li jissejjaħ kirurgu speċjalizzat ikun fattur rilevanti ieħor li l-qorti tqisu biex tara kienx nuqqas tal-konvenuta li wassal għall-ħsara.

Fin-nota ta' osservazzjonijiet tagħhom l-atturi jkomplu jgħidu illi l-konvenuta ma tathomx it-tagħrif kollu meħtieġ dwar il-komplikazzjonijiet li setgħu nqalgħu waqt l-intervent. Il-qorti iżda hija tal-fehma illi ma għandhiex tidhol fil-kwistjoni ta' sa fejn jasal id-dmir tat-tabib illi jagħti informazzjoni lill-pazjent u jekk il-konvenuta wettqitx dan id-dmir, billi ma jidherx li jista' jkun hemm rabta bejn dan in-nuqqas – jekk kien hemm – u l-ħsara li ġarrbet l-attriċi.

L-istess jingħad dwar in-nuqqas tal-konvenuta li tgħarraf lill-atturi illi, waqt l-intervent, kienet sejra jkollha l-għajnuna tal-Kirurgu Ġinekologu Charles Savona Ventura. Ċertament kien jedd ta' l-attriċi li tkun taf min kien kull kirurgu li kien sejjer jieħu sehem fl-intervent, u kien id-dmir tal-konvenuta li tagħtiha dan it-tagħrif, ladarba l-konvenuta kienet il-kirurgu ewlenija fdata mill-attriċi; madankollu ma jidher li kien hemm ebda rabta bejn dan in-nuqqas ta' tagħrif u d-dannu li ġarrbet l-attriċi. Kien ikun mod ieħor li kieku l-konvenuta nqdiet bil-għajnuna ta' min ma kienx

¹⁵ Fol. 431.

¹⁶ Fol. 458.

kompetenti li jieħu sehem fl-intervent, iżda ma hemm ebda dubju dwar il-kompetenza u l-ħila tal-Kirurgu Ġinekologu Charles Savona Ventura.

L-istess jingħad dwar in-nuqqas tal-konvenuta li tgħarraf lill-attriċi illi waqt l-intervent tas-6 ta' Meju 1998 ma tneħħewx iż-żewġ għenieqed, għalkemm dan huwa kontestat mill-konvenuta. Ċertament illi l-attriċi kellha jedd li tkun mgħarrfa jekk intlaħqux l-għanijiet kollha ta' l-intervent, iżda ma ntwera li hemm ebda rabta ta' kawża u effett bejn dan in-nuqqas – jekk kien hemm – u l-ħsara. Lanqas ma ntwera illi n-nuqqas tat-tneħħija tat-tieni għanqud kien fattur, jew wieħed mill-fatturi, li wassal għall-ħsara.

Lanqas ma jidher li huwa partikolarment relevanti l-fatt illi l-intervent sar fi sptar privat minkejja x-xewqa ta' l-atturi li jsir fl-Isptar San Luqa. Il-parir tal-konvenuta li l-intervent isir bla dewmien kien parir għaqli fid-dawl ta' dak li kien magħruf dak iż-żmien, u lanqas ma tressqet xi prova illi l-ħsara seħħet għax l-intervent sar fi sptar u mhux f'ieħor, jew illi l-ħsara ma kinitx isseħħ li kieku l-intervent sar fl-Isptar San Luqa.

Nerġgħu lura għall-kwistjoni – li, kif qalu l-esperti mediċi, hija l-qofol tal-kawża – jekk waqt l-intervent magħmul mill-konvenuta intlaqtix il-musrana. Rajna illi, fil-fehma ta' l-esperti, hija ħaġa li tigri illi, minkejja l-ħila u l-għaqaq tal-kirurgu, tintlaqat il-musrana. L-esperti qalu wkoll illi l-possibbiltà li dan jigrri waqt intervent bħal dak li għamlet il-konvenuta tkun akbar minħabba l-pożizzjoni anatomika ta' l-organi:

Peress illi *s-sigmoid (pelvic) colon* hija proprju dik il-parti tal-musrana kbira li bilfors iltaqgħu magħha Drs Camilleri u Savona Ventura fit-tentativ tagħhom li jneħħu l-*left tubo-ovarian cystic mass*, u nafu ċert li kollox kien midfun, imwaħħal u mkebbeb b'*dense adhesions* li kellhom jiġu separati *by sharp dissection*, fil-gudizzju tagħna kien hemm riskju kbir ferm li fil-kors ta' din is-separazzjoni *s-sigmoid colon* jisfa mtaqqab jew imċarrat.¹⁷

Dan il-perikolu jkompli jikber minħabba t-twaħħil ta' l-organi (*adhesions*) u n-natura ta' l-incizzjoni – *Pfannenstiel incision* – li għamlet il-konvenuta.

¹⁷ Fol. 433.

Il-konvenuta u l-Kirurgu Ġinekologu Charles Savona Ventura jiċċdu illi sar intervent fuq il-musrana u għalhekk ma jstax ikun li din intlaqtet. Hawnhekk, fil-fehma tal-qorti, hija meħtieġa analiżi aktar attenta u dettaljata tax-xieħda li ta l-Kirurgu Ġinekologu Savona Ventura.

Dan xehed l-ewwel darba b'*affidavit* maħluf fit-18 ta' Jannar 1999¹⁸ u qal illi "*I concurred with Dr Camilleri's opinion that no bowel surgery was indicated at this point in time*". Meta mbagħad xehed fit-12 ta' Lulju 2002 fisser x'jifhem bil-kliem "*bowel surgery*":

... .. *bowel surgery* huwa kull kirurġija fejn tintmiss il-musrana, inkluż meta jkun hemm il-musrana mwaħħla u qed tissepara dik il-musrana mit-twaħħil li hemm. Biex tasal għall-*ovary* l-oħra bħal ma wasalna għall-ewwel *ovary* li tneħħiet, biex tasal għall-*ovary* l-oħra, ried wieħed ikompli jissepara l-musrana minn dak is-sit, u għaldaqstant, minħabba ċ-ċirkustanzi tal-każ, tal-kondizzjoni li kienet li ma kenitx ta' periklu għall-ħajja tal-pazjenta, ma kienx hemm lok li jsir iżjed *bowel surgery* biex tirrilaxxa l-għanqud tal-bajd l-ieħor u jitneħħa.
... Jekk tneħħi l-aderenzi mill-musrana hija parti minn *bowel surgery*.¹⁹

Il-konvenuta iżda ma qablitx ma' din it-tifsira u qalet illi li "tneħħi t-twaħħil u tagħmel *bowel surgery* huma affarijiet kompletament differenti"²⁰. Il-konvenuta qalet ukoll illi għamlet intervent biex tifred il-musrana mit-twaħħil, *i.e.* għamlet dak illi l-Kirurgu Ġinekologu Savona Ventura, bla ma taqbel miegħu l-konvenuta, sejjaħlu *bowel surgery*. Il-konvenuta qalet hekk:

Meta jiena ftaħt iż-żaqq fis-6 ta' Mejju 1998, jiena sib t li l-imsaren kienu mwaħħlin b'mod ħafna iżjed mis-soltu; kien hemm ħafna twaħħil. Infatti kien hemm twaħħil mill-imsaren kollha mwaħħlin flimkien Ovvjament l-għenieqed tal-bajd kienu mwaħħlin bl-istess mod, u minħabba li kienu mwaħħlin kienu pjuttost fil-fond, moħbijin bl-imsaren. Jiena bil-mod bdejt biex nissepara l-musrana fuq in-naħa tax-xellug biex ovvjament nasal għall-għanqud tal-bajd ta' dik in-naħa. Ovvjament kelli bżonn f'it iżjed ħin u paċenzja, imma bil-mod wasalt: jiena

¹⁸ Fol. 225.

¹⁹ Foll. 325 et seq.

²⁰ Fol. 302

neħhejt dan l-għanqud tal-bajd; neħhejtu kemm jista' jkun kompletament minħabba t-twaħħil li kien hemm²¹

Dan juri illi fil-fatt, minkejja dak li qal l-Kirurgu Ġinekologu Savona Ventura, saret *bowel surgery* fis-sens li jifhem dak it-terminu hu, u għalhekk hija x'aktarx enigmatika u li tħassbek l-istqarrija tiegħu fl-*affidavit* illi "*I concurred with Dr Camilleri's opinion that no bowel surgery was indicated at this point in time*".

F'kull każ, hemm l-istqarrija tal-konvenuta stess illi, bla ma għamlet *bowel surgery* kif tifhem dak it-terminu hi, messet l-imsaren għall-inqas biex tifridhom mit-twaħħil.

Nerġgħu lura għall-mistoqsija: waqt li kienet qiegħda tifred l-imsaren, laqtithom u taqqbithom jew ċartithom?

Fil-fehma tal-qorti, it-tweġiba x'aktarx hija iva milli le. L-indikazzjonijiet li jippuntaw lejn din it-tweġiba huma dawn:

1. il-fatt illi l-imsaren intmessew b'intervent ta' *sharp dissection*;

2. il-fatt illi, minħabba l-pożizzjoni anatomika ta' l-organi, "kien hemm riskju kbir ferm li fil-kors ta' din is-separazzjoni *s-sigmoid colon* jisfa mtaqqab jew imċarrat", kif qalu l-esperti;

3. il-fatt illi l-*Pfannenstiel incision* tfixkel l-aċċess għall-organi;

Dawn imsemmija fuq huma fatturi ġeneriċi li jżidu r-riskju, u mhux li juru illi fil-każ partikolari ġara hekk; aktar speċifiċi għall-każ tallum huma dawn li sejrjn jissemmew:

4. il-fatt illi l-Kirurgu Spiegowski effettivament ra *perforated sigmoid colon* waqt li kien qed jagħmel l-intervent tat-23 ta' Mejju 1998; u

5. il-fatt illi s-sintomi li bihom l-attriċi ddaħħlet l-isptar fit-23 ta' Mejju 1998 kienu ta' peritonite – "*pelvic peritonitis* kawżata minn *bacterial contamination*"²² – minħabba tiċrit tal-musrana.

Dwar ir-raba' fattur imsemmi fuq – illi l-Kirurgu Spiegowski ra t-tiċrita fil-musrana – il-konvenuta tgħid illi dan huwa kontradett minn dak li sab il-patologu wara eżami tal-musrana fil-laboratorju, illi "*no obvious perforation site is identified*". Semmiet ukoll il-fehma li taw ix-xhieda esperti, il-Konsulent Kirurgu Anthony Zammit u l-Konsulent

²¹ Fol. 278.

²² Rapport ta' l-esperti mediċi, fol. 433.

Kirurgu Godfrey Laferla, illi x'aktarx illi l-Kirurgu Spiegowski kellu biss impressjoni, żbaljata, li kien hemm tiċrit tal-musrana. Rajna, iżda, illi fil-fehma ta' l-espert mediku l-Kirurgu Victor Griffiths dan ma huwiex konklużiv: "Dwar ir-rapport tal-patologu ta' *Saint Luke's Hospital* fuq il-materjal li rċieva u eżamina mill-operazzjoni ta' Dr Spiegowski, għandi ngħid li wieħed ma jistax ikun jaf jekk l-attriċi sofrietx xi perforament tal-musrana u jekk sarulhiex xi suturi fil-musrana"²³.

Dwar il-ħames fattur – illi s-sintomi ta' peritonite seħħew fit-23 ta' Mejju 1998, sbatax-il jum wara l-intervent magħmul mill-konvenuta – il-konvenuta osservat illi sbatax-il jum huwa żmien twil wisq, għax kieku kien hemm tiċrit jew titqib tal-musrana s-sintomi kienu joħorġu matul is-sitt ijiem li l-attriċi damet l-isptar wara l-intervent, u mhux daqshekk żmien wara²⁴. Qalet wkoll illi l-kawża ta' għawġ kienet l-istat patoloġiku tal-musrana nfisha, u mhux għax intlaqtet waqt l-intervent.

Dwar l-element taż-żmien l-esperti mediċi qalu hekk:

It-traġedja hija illi anki meta l-kirurgu jinduna fil-pront li għandu musrana danneġġjata serjament u jirnexxielu jirrimedja b'suturi, *etc.*, bl-akbar reqqa u attenzjoni, jibqa' jista' jinqala' għawġ kbir għax wara xi ġimgħa jew tnejn jew tlieta jistgħu jċedu s-suturi ("*give way*"), speċjalment suturi fuq il-*colon* (il-musrana l-kbira), u jkun hemm periklu qawwi ta' peritonite.²⁵

Għalhekk, il-fatt illi s-sintomi seħħew bejn ġimagħtejn u tlieta wara l-intervent ma jfissirx illi l-incident ma setax seħħ waqt l-intervent.

Dwar x'kienet il-kawża tat-titqib – jekk hux għax il-musrana ntlax waqt l-intervent jew għax kellha patoloġija minn qabel – l-esperti mediċi osservaw illi:

Rarissimu huwa spontaneous perforation fejn musrana normali mingħajr mard jew difetti tittaqqab wehdedha għal xejn b'xejn. Musrana marida b'infjammazzjoni, tumuri, *etc.* tista' wkoll tittaqqab f'xi parti fjakka jew imħassra. Il-*left colon* (*descending and sigmoid colon*) huwa ħafna suġġett li fl-adulti jiżviluppa difett (speci ta' diġenerattiv)

²³ Foll. 512^b *et seq.*

²⁴ Ara x-xieħda tal-Prof. Godfrey Laferla fis-seduta tat-12 ta' Lulju 2002, *fol.* 380

et seq.

²⁵ *Fol.* 431.

fejn jiformaw b'ziezaq (*diverticula*) fejn il-wall tal-musrana tkun irqieqa u fjakka, u l-wall tad-*diverticuli* jsir biss rita rqiqa ferm u għalhekk jista' jinfaqa' speċjalment b'infjammazzjoni, etc. Wieñed jista' jkollu mijiet ta' *diverticula* għal ħafna snin u ma jbati b'xejn, imma ħafna nies bi ftit *diverticula* jsofru minn *diverticular disease* sintomatika u soġġetta wkoll għal ċerti komplikazzjonijiet bħal infjammazzjoni u anki perforament.²⁶

F'dan il-kuntest huwa relevanti kemm dak li sab il-Kirurgu Spiegowski – “*inflammatory diverticular mass of sigmoid colon with adhesions*” – u kemm dak li nstab waqt l-eżami tal-patologu:

There are focal areas of thinning (3 areas) with intervening segments of thickening of the bowel wall. No obvious perforation site is identified. On section the firm areas show thickened walls of the bowel. Micro: Bowel: Sections reveal areas of muscle wall thickening alternating with thinning of the muscularis. No evidence of inflammation or malignancy. The appearance is consistent with diverticulosis.

Il-konvenuta mbagħad qalet hekk dwar l-istorja medika preċedenti ta' l-attriċi:

Is-Sinjura Ellul sadanittant qatt ma kellha jew iddeskriviet sintomi oħra, xejn li għandu x'jaqsam ma' stonku, msaren Mrs Ellul qatt ma tat storja ta' problemi fl-imsaren, qatt ma qalet li kien ikollha xi dardir jew uġiġħ jew problemi fl-ippurgar²⁷

Dawn l-osservazzjonijiet juru illi x'aktarx li ma kienx hemm tiċrit spontanju jew ħsara oħra spontanja, jew, għall-inqas, probabbiltà hekk għolja ta' ħsara spontanja illi tegħleb l-osservazzjoni tal-Kirurgu Spiegowski li pożitivament ra *perforated sigmoid colon*.

Dan kollu jwassal lill-qorti biex temmen illi x'aktarx iva milli le l-ħsara seħħet għax waqt l-intervent magħmul mill-konvenuta ntaqtet il-musrana.

Dan il-fatt, waħdu, ma jgibx miegħu ħtija u responsabbiltà awtomatika tal-konvenuta. Rajna illi incident bħal din jista' jiġri lil kull kirurgu, u fil-fatt ġara wkoll lill-Konsulent Kirurgu Anthony Zammit meta kien qiegħed ifittex li jagħmel

²⁶ Fol. 433.

²⁷ Foll. 276 et seq.

reversal of Hartmann's procedure. Mhux kull meta intervent ma jirnexxix, jew kull meta waqt xi intervent issir xi ħsara, ikollu jwieġeb il-kirurgu, għax ir-responsabbiltà ma hijiex awtomatika iżda biss fil-każ ta' nuqqas ta' għaqa jew ta' ħila. Li kieku ma kienx hekk, interventi riskjużi, fejn il-possibbiltà li ma jirnexxux jew li ssir xi ħsara tkun għolja, ma ssib lil ebda kirurgu li lest li jidhol għalihom minħabba l-biża' li jkollu jwieġeb jekk xi ħaġa tmur ħażin, u ċertament ma huwiex fl-interess pubbliku li jiġri hekk, u ma hijiex ħaġa li l-ligi tfittex li tiksibha.

Fil-każ tallum, iżda, il-qorti tara li kien hemm nuqqas tal-konvenuta minħabba f'dawn ir-raġunijiet:

1. il-fatt illi għażlet li tagħmel *Pfannenstiel incision*; għalkemm jidher illi, qabel ma nfetħet il-pazjenta u dehret il-kondizzjoni x'kienet, l-għażla ta' dik l-incizzjoni kienet tajba, meta dehru l-kumplikazzjonijiet minħabba t-twaħħil (*adhesions*), il-konvenuta kien imissha tfittex li jkollha aċċess aħjar, kemm biex tnaqqas il-possibbiltà ta' ħsara u kemm biex ittejjeb il-possibbiltà li jintlaħaq il-għan ta' l-intervent u jitneħħew iż-żewġ għenieqed, kif, wara kollox, seħħlu li jagħmel il-Kirurgu Ġinekologu Marcus Pace meta għamel incizzjoni li kienet aktar indikata fiċ-ċirkostanzi;

2. il-fatt illi, meta rat il-kumplikazzjonijiet, ma fittxitx il-għajnuna ta' kirurgu speċjalizzat f'dak il-qasam, kif qalu l-esperti mediċi:

Jekk mhux fil-bidunett bil-preżenza ta' l-*adhesions* ċertament setgħu nqalgħu diffikultajiet (ħsara serja bħal perforament ta' l-imsaren jew tal-bużżieqa ta' l-awrina li riedu jiġu msewwija) fil-kors ta' l-operazzjoni. Il-prudenza titlob li jkun hemm kirurgu intestinali jew *urologist* imdorri jkopri dawn l-emergenzi.²⁸

3. aktar u aktar kien imissha l-konvenuta fittxet għajnuna speċjalizzata meta ntebħet li laqtet il-musrana; il-qorti fil-fatt temmen illi l-konvenuta ntebħet li taqqbet jew ċarrtet il-musrana u fittxet li ssewwiha hi – li ma kienx hekk, u li kieku ma ntebħitx bil-ferita u ma fittxitx li ssewwiha, is-sintomi kienu jidhru qabel, u mhux sbatax-il jum wara, meta ċedew is-suturi. X'aktarx illi, li kieku kien kirurgu speċjalizzat li sewwa l-ħsara wara li kiseb aċċess tajjeb

²⁸

Fol. 458.

għall-ferita, kieku l-ferita ma kinitx terġa' tinfetaħ u ma kienx jinqala' l-għawġ;

4. il-fatt illi wara l-intervent il-konvenuta ma baqgħetx iżżomm kuntatt mal-pazjenta biex tiegħu l-prekawzjonijiet meħtieġa sakemm ikun telaq jew naqas sew il-periklu ta' xi għawġ minħabba fil-ferita lill-musrana. Dwar dan l-esperti mediċi qalu hekk fit-tweġibiet tagħhom għall-mistoqsijiet li għamlulhom l-atturi:

... .. fil-kirurgija tal-*colon*, li għandna esperjenza sewwa tagħha, l-iżjed komplikazzjoni serja li spiss niltaqgħu magħha, u li wisq nibzġu minnha, hija li meta nkunu għamilna suturi fil-*colon*, għalkemm bl-akbar reqqa u mingħajr diffikoltà, u wara jkun jidher li kollox sejjer sewwa u ħarir, xorta wara ġimgħa jew tnejn jew anke tlieta s-suturi jistgħu "jinħallu" jew iċedu u tfaqqa' l-peritonite. Għal din it-traġedja nistgħu ngħidu (kif igħidu l-Ingliżi) pazjent li kellu suturar tal-*colon* ma tistax tgħid illi hu *out of the woods* qabel ġimgħat sħaħ ta' konvalexzenza.
... [l]-*post-operative care* fejn hemm xi possibbiltà li tinqala' xi komplikazzjoni wara operazzjoni maġġura fiż-zaqq huwa prudenti li jinżamm kuntatt mal-pazjent għall-inqas għal xi ġimgħa jew tnejn, tagħtih xi kura "preventiva" kif jidherlek, u pariri ċari dwar fiex irid joqgħod attent. Fi ftit kliem, tajjeb li anke taħseb fil-ħażin, u ttipprova tilqa' għal kollox.²⁹

Jidher li l-konvenuta dan naqset li tagħmlu.

5. ikompli jsaħħaħ il-konkluzjoni li l-konvenuta żbaljat, u għarfet li żbaljat, il-fatt illi lill-atturi ma qaltilhom b'xejn, la li ntlaqtet il-musrana u lanqas illi ma seħħilhiex li ttemm l-intervent bir-riżultat mixtieq, *i.e.* li jitneħħew iż-żewġ għenieqed; għalkemm, fih innifsu, dan il-fatt ma jikkontribwixxix għall-ħtija, huwa indikattiv tal-ġudizzju li għamlet il-konvenuta stess tal-għemil tagħha.

Il-qorti għalhekk hija tal-fehma illi l-konvenuta ma mxietx bil-għaqal meħtieġ u mistenni fil-qadi tal-professjoni tagħha.

Ngħaddu issa għal-likwidazzjoni tad-danni.

L-esperti mediċi maħtura mill-qorti sabu illi l-attriċi għandha debilità li ma tfieq minnha ta' sittin fil-mija (60%).

²⁹ *Foll. 462 et seq.*

Meta seħħ l-incident fl-1998 l-attriċi kellha erbgħa u erbgħin (44) sena. L-attriċi hija mara tad-dar, u għalhekk tagħmel xogħol li ma tiqafx minnu meta tilhaq l-età tal-pensjoni. Ix-xogħol tad-dar huwa xogħol li ma titħallasx tiegħu; madankollu, dan ma jfissirx illi huwa xogħol li ma għandux valur ekonomiku.

Wara li qieset dawn il-fatturi, il-qorti hija tal-fehma illi *multiplier* xieraq ikun dak ta' għoxrin (20) sena, u dħul medju ta' tmint elef euro (€8,000) fis-sena, għall-għanijiet tal-likwidazzjoni tal-*lucrum cessans*, meta tqis x'kienet il-paga minima nazzjonali fl-1998, iż-żjodiet li x'aktarx jingħataw fil-gejjieni, u t-tul tal-*multiplier*, ukoll ikun wieħed xieraq.

Lucrum cessans għalhekk jiġi €8,000 × 60% × 20 sena = €96,000 (sitta u disgħin elf euro).

L-attriċi sejra tiegħu l-vantaġġ li tiegħu bil-quddiem id-dħul tal-gejjieni; madankollu, għa għaddew nofs is-snin tal-*multiplier* u għalhekk l-attriċi sejra tiegħu parti sew mill-kumpens b'lura. Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet il-qorti hija tal-fehma illi ma għandux isir it-tnaqqis magħruf bħala dak tal-*lump sum payment*, iżda l-imgħaxijiet għandhom jibdew igħaddu biss millum.

L-atturi ma humiex qegħdin jitolbu kumpens għal *damnum emergens*.

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti taqta' l-kawża billi tgħid illi l-konvenuta għandha twieġeb għall-ħsara fuq il-persuna ta' l-attriċi u għad-danni kollha li garrbu l-atturi minħabba fl-intervent li l-konvenuta għamlet fuq l-attriċi fis-6 ta' Mejju 1998, tillikwida d-danni li garrbu l-atturi fis-somma ta' sitta u disgħin elf euro (€96,000) u tikkundanna lill-konvenuta tħallas lill-atturi s-somma ta' sitta u disgħin elf euro (€96,000) flimkien ma' l-imgħaxijiet b'seħħ millum u l-ispejjeż għudizzjarji kollha.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----